

ПРОБЛЕМИ ВАРТІСНОЇ ОЦІНКИ БАНКІВСЬКИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

О.В. Крухмаль, Українська академія банківської справи

Будь-які управлінські рішення є суб'єктивними за своєю суттю, але вони повинні будуватися на достатній, об'єктивній інформації. Для банку такою інформацією є не лише дані, що містяться в первинних документах, звітах, даних управлінського обліку, статистичній звітності, планово-нормативних документах тощо. Неможливо приймати рішення, базуючись тільки на внутрішній інформації, тому що ефективність діяльності банку залежить не лише від ендогенних факторів, а й від екзогенних, і тому постійно виникає потреба отримання інформації ззовні.

Згідно з класичним визначення, інформація – це відомості, що зменшують ступінь невизначеності, неповноти знань. Отже, чим більш інформації залучено до процесу управління, тим більш обґрунтоване рішення може бути прийнято. Але великі обсяги інформації ведуть до виникнення проблем її використання та до збільшення витрат по залученню. При цьому зовсім необов'язково, що прибуток від додаткової інформації покриє витрати на її придбання. Крім того, перед банками часто постає задача визначення вартості інформації, що генерується всередині банку та надається клієнтам.

Виходячи із вищезазначеного, значною проблемою для банків є визначення реальної, дійсної вартості інформаційних ресурсів.

Існують різні підходи до визначення вартості інформації. Відповідно до традиційної точки зору ціни на товари встановлюються, виходячи з їхньої граничної вартості, мінімальної для одиниці товару, що покупець готовий оплатити, поки той ще приносить йому хоч якусь користь [1]. Звідси випливає, що вимірювати граничну вартість треба шляхом дроблення товару на визначені частини, одиниці. Але інформація є специфічним ресурсом, її не можна звести тільки до кількісних характеристик, тому що якість її різна. До того ж щодо інформації не можна застосовувати закон граничної корисності, тобто не можна однозначно говорити про те, що при придбанні додаткової інформації її корисність зменшується.

Крім того, здійснюючи оцінку інформації, слід враховувати, що, крім кількісних характеристик, інформація має якісні параметри, при аналізі яких необхідно враховувати наступні аспекти:

По-перше, використання інформації тієї самої кількості і змісту може принести зовсім різні результати залежно від можливості конкретної економічної системи до її ефективної переробки. Таким чином,

у рамках даної системи повинна бути розроблена і реалізована модель поведінки банку і його навколишнього середовища відповідно до отриманої інформації.

По-друге, ефективне функціонування моделі інтерпретації одержуваної інформації припускає постійне надходження додаткової інформації, що знижує ступінь невизначеності початкової.

Придбання додаткової інформації може приводити до виникнення досить істотних додаткових витрат. Причому заздалегідь, як правило, дуже складно визначити, наскільки прибуток, отриманий від залучення додаткової інформації, компенсує витрати на її придбання.

По-третє, максимальне зменшення невизначеності при прийнятті рішень потенційно потребує нескінченної кількості інформації. Таким чином, можна говорити про те, що інформаційні потреби будь-якого банку практично не обмежені.

Із врахуванням усього вищевикладеного, можна виділити наступні основні підходи до визначення вартості банківських інформаційних ресурсів:

1. Визначення вартості інформації, виходячи з її кількісних характеристик.

У даному випадку враховується насамперед обсяг одержуваного повідомлення. Однак, як зазначалося вище, існують як серйозні проблеми у вимірі кількості інформації, що міститься в конкретному повідомленні, так і проблеми якісної неоднорідності повідомлень, що ніяк не враховуються при такому підході. Єдиних же вимірників семантичної цінності інформації практично не існує.

2. Визначення вартості інформації на основі витрат на її придбання.

На практиці більшість банків оцінює витрати на інформацію на основі зіставлення своїх реальних можливостей і ринкової ціни “продавців” на необхідні їм інформаційні послуги. Причому в управлінні будь-якої компанії існує градація пріоритетності витрат, а це призводить до того, що фінансування придбання інформації здійснюється або за залишковим принципом, або шляхом екстраполяції рівня минулих витрат.

Проблема вибору інформаційного ресурсу в такій постановці зводиться до вибору найбільш дешевого джерела придбання з безлічі можливих. У цьому випадку гранична вартість інформації може бути визначена як мінімальна ціна, що банк готовий заплатити за придбання відповідної інформації.

Однак, враховуючи те, що потреби управління в інформації безмежні, придбання додаткових інформаційних ресурсів вимагає все нових і нових коштів, у той час як насичення ними не настає. У даному

випадку поняття “гранична вартість” взагалі втрачає зміст і вступає в дію так звана трудова теорія вартості, тобто вартість інформації визначається продавцем на основі власних витрат на її одержання з врахуванням прийнятної для нього норми рентабельності.

На практиці даний процес відображується в постійному зростанні цін на послуги консультаційних і дослідницьких фірм, що випереджає поточні темпи інфляції.

3. Визначення вартості інформації на основі передбачуваного матеріального ефекту від її використання.

Характеристика даного підходу міститься в працях, присвячених аналізу і проектуванню інформаційних систем управління і, зокрема, у роботі американського економіста Дж. Кантера. Відповідно до даного підходу необхідно виходити з того матеріального ефекту, що передбачається одержати від використання відповідної інформації.

Подібний спосіб визначення вартості інформації цілком правомірний, однак далеко не для всіх типів інформації він може бути застосований. Так, розрахувати точний матеріальний ефект від використання стратегічної інформації не видається можливим.

4. Методи оцінки ефективності інформаційних систем і технологій.

Для оцінки економічної ефективності інформаційної технології використовуються як традиційні методи розрахунку величини прибутку на капітал, що інвестується, так і специфічні методики, які враховують і відчутні, і невідчутні переваги інформаційних систем та технологій.

Такі підходи розробляються та застосовуються для специфічного класу інформації – інформаційних систем і технологій. Однак ряд ключових положень приведених методик може бути використаний і для оцінки інших типів інформації. Зокрема, це стосується тези про те, що аналіз ефективності інформації та доцільності її придбання не може бути зведений тільки до вивчення співвідношення відповідного матеріального ефекту і витрат.

Аналіз наведених вище підходів до визначення вартості інформації дозволяє зробити наступні висновки:

1. При визначенні вартості інформації необхідно враховувати особливості конкретної економічної системи, конкретного банку. Цінність інформації не має універсального характеру, а залежить від здатності системи переробити і спожити відповідні інформаційні ресурси. Виходячи з цього, доцільно оперувати не стільки поняттям вартості або цінності інформації взагалі, скільки поняттям економічної вартості інформації для конкретного банку.

2. Під економічною вартістю інформації для банку пропонується розглядати граничну плату, що йому має сенс заплатити за ту або іншу інформацію (інформаційну послугу). Економічна вартість інформації визначається насамперед рівнем невизначеності, що усувається нею.

3. Використання того або іншого підходу до визначення економічної вартості інформаційного ресурсу доцільно співвідносити з видом інформації та, насамперед, з поділом інформаційних ресурсів за ступенем завершеності процесу обробки інформації (дані, технології та продукти). Методика оцінки, базуючись на загальних принципах, повинна мати свою специфіку для кожного виду інформаційного ресурсу. Так, якщо для даних вартість, насамперед, визначається скороченням рівня невизначеності, то для продукту необхідно враховувати додатково і зміну матеріальних (фінансових) потоків банку.

4. Методика визначення економічної вартості інформаційного ресурсу для конкретної системи повинна враховувати і різницю в інформаційних потребах як для різних банків, так і усередині одного банку для реалізації різних функцій і задач управління.

Список літератури

1. Основи економічної теорії: політекономічний аспект / Т.Н. Климко та ін. – К.: Вища шк. – Знання, 1997. – 743 с.
2. Тютюнник А.В. Управление экономическими аспектами ИТ в банках // Оперативное управление и стратегический менеджмент в коммерческом банке. – 2002. – № 5. – С. 112-124.
3. Федоров Б., Макаренко В. Менеджмент внедрения информационных технологий в систему управления предприятием // www.cfin.ru/press/pmix/2002-1/08.shtml.

Крухмаль, О.В. Проблеми вартісної оцінки банківських інформаційних ресурсів [Текст] / О.В. Крухмаль // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. – Суми: УАБС НБУ, 2004. — Т. 9. — С. 245-248.